

20 let od skonu prof. O. Wichterleho

Rok 2018 se v historickém kontextu obrací k řadě zásadních událostí dějin našeho státu. Vzpomínáme na různá výročí a současné významnější události sledujeme s určitou nadějí či naopak obavou, že by se mohly stát zásadními. Připomenout si historické milníky ve vědě, případně osobnosti s nimi spjaté, lze jistě každým rokem. Letos si 18. srpna připomeneme dvacet let, které uplynou od úmrtí jedné z nejvýznamnějších osobností československé, respektive české vědecké obce, profesora Otto Wichterleho. V říjnu (27. 10.) pak můžeme vzpomenout 105 let od jeho narození. Nejde přitom jen o jeho výjimečné vědecké působení; jeho životní příběh a dílo nadčasového významu jsou otiskem především lidské osobnosti, moudrého, vzdělaného a noblesního člověka.

Otto Wichterle (akademik, profesor, Ing., DrSc.), známý jako otec měkkých kontaktních čoček, proslul vývojem hydrogelů pro užití v lékařství; méně známá, nebo spíše méně popularizována je jeho práce v oblasti silonu a alkalického polyamidu. Získal mezinárodní věhlas v oboru makromolekulární chemie, byl vysokoškolským profesorem na VŠCHT, autorem učebnic anorganické chemie, organické chemie, zakladatelem polymerní vědy u nás. Zároveň měl hluboké znalosti ve fyzice, zejména optice a elektrotechnice, ale i výpočetní technice, kterou se začal zabývat až ve svých téměř sedmdesáti letech. Přitom byl zručný manuálně. Protože neustále trpěl nedostatkem času, vyráběl si různé prototypy zařízení sám, jen aby to bylo co nejrychleji, a to „na kolenech“, i v mechanické dílně. Při své obrovské vědecko-výzkumné aktivitě nacházel čas i na sport a na kulturu. Pro své politické postoje byl pronásledován komunistickým režimem, nad nímž však často

dokázal svou inteligencí a vtipem triumfovat. Měl smysl pro humor, cit pro jazyk, logické uvažování, smysl pro kombinaci. Byl nesmírně pracovitý a nebál se problémů. Škola laboratorního života v jeho podání byla zajímavá, pestrá a neobyčejně účinná.

Životem ho provázela přezdívka WIKOV, podle továrny na zemědělské stroje Wichterle-Kovařík v Prostějově. Wichterlův otec byl jedním z majitelů. Továrna, kterou dnes řídí jeden z Wichterlových vnuků, vyrábí např. převodovky do větrných elektráren.

V posledních letech vzniklo několik projektů, připomínajících dílo a osobnost profesora Wichterleho. Mezi ty významnější patří zdařilá výstava Otto Wichterle, kterou pod záštitou Akademie věd České republiky uspořádala a koordinovala Česká centra na konci roku 2012. V několika následujících letech byla výstava úspěšně uvedena v příslušných jazykových mutacích po celém světě. Jedním z posledních počínů pak bylo otevření samostatné dlouhodobé výstavy měkkých kontaktních čoček, neoddělitelně spjatých se jménem prof. Wichterleho, v rámci expozice chemie v Národním technickém muzeu v Praze.

Připomenout jméno pana profesora je cílem tohoto speciálního čísla Chemických listů, které jsme pro českou chemickou komunitu připravili. Jde zároveň i o určitý průřez aktuálními problematikami řešenými v Ústavu makromolekulární chemie, který profesor Wichterle založil a byl jeho prvním ředitelem.

Jiří Michálek, Martin Hrubý, Jiří Kotek
Ústav makromolekulární chemie AV ČR, v.v.i., Praha